

Natura 2000 gebied 136 – Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Hogere zandgronden
Status:	Habitatrichtlijn + Vogelrichtlijn
Site code:	NL9801036 + NL3009014
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten
Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Bergeijk, Cranendock, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre
Oppervlakte:	4.356 ha

Gebiedsbeschrijving

Het gebied bestaat uit twee delen. Het oostelijk deel omvat de Groote Heide in het noorden, de gemeentebossen van Heeze, de landgoederen Valkenhorst en Heezerheide en de boswachterij Leende. Het gebied is onderdeel van het Kempische landschap dat gekenmerkt wordt door hoogteverschillen die tijdens de laatste ijstijd zijn ontstaan door dekzandafzettingen. Over het algemeen is het landschap glooiend, maar plaatselijk is het dekzandlandschap verstoven, waardoor een sterker reliëf aanwezig is. Tot het begin van de twintigste eeuw was de dekzandrug bedekt met onafzienbare heide. Grote delen zijn in de crisisjaren van de vorige eeuw op grote schaal bebost. Delen van het heidelandschap zijn echter gespaard gebleven, zoals ook een aantal vennen in de heide en de bossen. Het Klein Hasselsven is een pingo-ruïne. Het heidelandschap wordt doorsneden door – deels gekanaliseerde – laaglandbeken, die plaatselijk omzoomd zijn door hooilanden, beekbegeleidende bossen en hakhoutpercelen. Op de overgang naar de beken is sprake van een hogere grondwaterstand en uittredende kwel.

Het westelijk deel betreft De Plateaux, het dal van de Dommel en gedeelten van de beeklopen van de Run en de Keersop. De Plateaux is een deels bebost heidegebied. Tegen de Belgische grens aan liggen vloeivelden: hooilanden die al sinds lange tijd bevoeid worden met (kalkrijk) Maaswater door middel van een lang stelsel van geulen en kanaaltjes. In de heide van de Malpie liggen een aantal grote vennen. Op meerdere lokaties zijn kleine jeneverbesstruwelen aanwezig. Langs de Dommel liggen vochtige en natte graslanden en bossen.

Begrenzing

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

In afwijking hiervan is de uitloper van het Habitatrichtlijngebied langs de Strijper Aa verkleind (16 ha) omdat hier geen habitatwaarden voorkomen. Er blijven echter tussen de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en die van het Habitatrichtlijngebied logische verschillen bestaan wat betreft

deelgebieden die geen betekenis hebben voor de vogesloorten waarvoor het Vogelrichtlijngebied is aangewezen (dit betreft met name De Plateaux, Putberg, Grootte Heide bij Leende, beeklopen).

Rijbanen, berm, parkeerplaatsen en/ of op- en afritten van de rijkswegen A2 en A67, die over een afstand van ruim 7 km door en langs het gebied lopen, zijn buiten de begrenzing van zowel het Vogelrichtlijngebied als het Habitatrichtlijngebied gebracht. Op grond van de algemene exclaveringsformule waren ze reeds tekstueel uitgezonderd als onderdeel van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied. De habitattypen en soorten waarvoor het Habitatrichtlijngebied is aangemeld komen er niet of nauwelijks voor.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plaatsen aangepast:

- De begrenzing van de beek de Keersop is met 3 km verlengd tot aan de Belgische grens, vanwege het voorkomen van de H1096 beekprik in het grensgebied, plaatselijk aangevuld met aangrenzende bestaande natuur in eigendom van natuurbeherende organisaties (totaal ca. 10 ha).
- Ten noordwesten van de Malpie is de grens langs bospaden en een beekje gelegd, zodat een logischere begrenzing wordt bewerkstelligd. Hierdoor is ca 7,5 ha toegevoegd aan het gebied en is ca. 4 ha verwijderd.
- Ten noorden van Schaft zijn langs de Maastrichterweg percelen cultuurgrond aan de buitenrand uit de begrenzing gehaald, omdat hier geen habitatwaarden aanwezig zijn (ca. 5,5 ha).
- Nabij Achterste Brug is de begrenzing rechtgetrokken en gelijk gelegd met het eigendom van Natuurmonumenten (per saldo uitbreiding van 3,6 ha).
- In de noordoostpunt van het deelgebied Leenderbos is de begrenzing logischer gemaakt en gelijkgetrokken met het eigendom van het Brabants Landschap, waardoor ca. 3,8 ha uit de begrenzing gehaald is.
- Uitbreiding met de Tongelreep tussen Achelse Kluis en Aalst, vanwege het voorkomen van H3260_A beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) met o.a. vlottende waterranonkel. Bestaande en verworven nieuwe natuur (167 ha, merendeels eigendom Brabants Landschap en SBB) langs de beekloop (met name stroomafwaarts vanaf Valkenswaard) zijn opgenomen om, waar mogelijk, een optimale bescherming van de beekloop te kunnen realiseren. Na voltooiing van in uitvoering en voorbereiding zijnde projecten wordt deze beek weldra een van de meest kansrijke beken in deze regio (ten behoeve van H1096 beekprik die bovenstrooms in België voorkomt, en H1831 drijvende waterweegbree). Het stroomgebied van de Tongelreep kent een zeer gunstige opbouw: relatief goed basisdebiet, weinig intensieve landbouw en gering aandeel verhard oppervlak, grotendeels gelegen in en nabij beschermde natuurgebieden en de infiltratiegebieden liggen vrijwel geheel in bos- en natuurgebieden.
- Rond de Putberg is de begrenzing rechtgetrokken en gelijk gelegd met het eigendom van Staatsbosbeheer (per saldo uitbreiding van 3 ha).

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitatype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei
H3130	Zwakgebufferde vennen
H3260	Beken en rivieren met waterplanten
H4010	Vochtige heiden
H6510	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
H7210	Galigaanmoerassen
H91D0	Hoogveenbossen

H91E0 Vochtige alluviale bossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1042	Gevlekte witsnuitlibel
H1096	Beekprik
H1134	Bittervoorn
H1166	Kamsalamander
H1831	Drijvende waterweegbree

Vogelrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
A224	Nachtzwaluw - b
A246	Boomleeuwerik - b
A276	Roodborsttapuit - b

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H2330	Zandverstuivingen ^{1a}
H3160	Zure vennen ^{1a}
H4030	Droge heiden ^{1a}
H5130	Jeneverbesstruwelen ¹
H7110	Actieve hoogvenen ^{1a}

Kernopgaven

- 5.01 **Waterplanten:** Verbetering waterkwaliteit en morfodynamiek, inclusief toestroom van grondwater, t.b.v. beken en riviertjes met waterplanten (*waterranonkels*) H3260_A en soorten als drijvende waterweegbree H1831.
- 6.02 **Zwakgebufferde vennen:** Kwaliteitsverbetering (ook latere successiestadia) van zwakgebufferde vennen H3130 mede als habitat voor gevlekte witsnuitlibel H1042 en geoorde fuut A008.
- 6.03 **Zure vennen:** kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160.
- 6.08 **Structuurrijke droge heiden:** Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van groot belang voor stuifzandheiden met struikhei, dat echter over grote delen flink vergrast is. De droge heide in het gebied wordt deels tot habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei en deels tot habitatype H4030 droge heiden gerekend.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen komt over een geringe oppervlakte voor in mozaïek met habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei. De afwisseling van (kleine) zandverstuivingen en habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaïekvorm voor.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het Natura 2000 gebied herbergt enkele zeer goed ontwikkelde zwakgebufferde vennen. Door verdroging en eutrofiëring is de kwaliteit van een aanzienlijk deel van de vennen echter aangetast. Uitbreiding zal plaatsvinden als gevolg van een natuurherstelproject waardoor het gebied in de toekomst een zeer grote bijdrage levert aan het landelijke doel voor het habitatype.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zure vennen is in verschillende vennen minder goed ontwikkeld en kwaliteitsverbetering is dus noodzakelijk. Uitbreiding van het aantal vennen is reeds in voorbereiding.

H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).

Toelichting De kwaliteit en oppervlakte van het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) is door eutrofiëring en 'normalisatie' van de laaglandbeken (Dommel, Tongelreep, Strijper Aa) sterk achteruitgegaan. Wel herbergt het type lokaal een grote hoeveelheid drijvende waterweegbree. Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van dit habitatype worden nagestreefd.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting De kwaliteit van habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) wordt bedreigd door verdroging en vergrassing. Herstelprojecten tonen aan dat kwaliteitsverbetering mogelijk is.

H4030 Droge Europese heide

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gebied is van groot belang voor droge heiden, dat echter over grote delen vergrast is. De heide in het gebied wordt deels tot dit habitatype H4030 droge heide en deels tot habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei.

- H5130** ***Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting In het gebied zijn op meerdere locaties kleine jeneverbesstruwelen aanwezig, ook liggen struiken binnen naaldbossen.
- H6510** **Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaartheooilanden, *glanshaver* (subtype A).
 Toelichting Het habitatype glanshaver- en vossenstaartheooilanden, *glanshaver* (subtype A) komt in een afwijkende vorm voor (overgang naar dotterbloemhooiland) in de door maaswater bevoeide hooilanden van de Plateaux (de vloeivelden). De kwaliteit is hier de afgelopen jaren achteruitgegaan, maar herstel- en ontwikkelingsmaatregelen zijn en worden uitgevoerd.
- H7110** ***Actief hoogveen**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
 Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt voor in het Klein Hasselsven.
- H7150** **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken, het type zal voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A).
- H7210** ***Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype galigaanmoerassen komt voor langs diverse vennen. De kwaliteit is vaak vrij goed (het zijn plaatselijk relatief jonge begroeiingen), maar de oppervlakte is gering.
- H91D0** ***Veenbossen**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype hoogveenbossen komt voor in het brongebied van de Strijper Aa ('t Goor). Het betreft één van de grotere groeiplaatsen van het bostype in ons land. De kwaliteit kan hier verbeterd worden.
- H91E0** ***Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
 Toelichting De vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komen onder meer voor in de Malpie. De kwaliteit kan verbeterd worden door bestrijding van verdroging.
- Soorten**
- H1042** **Gevlekte witsnuitlibel**
 Doel Uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
 Toelichting De gevlekte witsnuitlibel heeft landelijk een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde uitbreiding van de populatie (tot het voor een duurzame populatie minimaal noodzakelijke aantal dieren) is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding.
- H1096** **Beekprik**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

- Toelichting De beekprik komt voor in de Keersop. Deze geïsoleerde populatie is van groot belang vanwege de beperkte verspreiding van de soort in ons land. Het betreft de enige populatie in Noord-Brabant.
- H1134 Bittervoorn**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting De bittervoorn is bekend van de voormalige visvijvers van de OVB bij Valkenswaard, deze liggen deels binnen de begrenzing van het gebied.
- H1166 Kamsalamander**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting Binnen het gebied en in de directe omgeving komen enkele geïsoleerde populaties van de kamsalamander voor. De grootste populatie bevindt zich langs de rand van De Plateaux. In het Leenderbos nabij Heezenbosch is de soort in en vlak buiten het gebied vastgesteld. Aangezien de kamsalamander in Noord-Brabant sterk achteruit is gegaan, verdienen deze restpopulaties extra aandacht. De kwaliteit van het leefgebied is daarbij een belangrijk punt.
- H1831 Drijvende waterweegbree**
Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit biotoop voor uitbreiding populatie.
Toelichting De drijvende waterweegbree komt voor in de Run. De kwaliteit van de Run en andere beken kan verbeterd worden.
- Broedvogels**
- A224 Nachtzwaluw**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
Toelichting Van oudsher is de nachtzwaluw een broedvogel van de heidevelden. De vanaf halverwege de 80-er jaren verzamelde inventarisatiegegevens laten een zeer geleidelijke toename zien van circa 20 naar ten minste 30 paren (gemiddeld over de periode 1999-2003 32 paren). Maximaal werden 47 paren vastgesteld in 2002. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A246 Boomleeuwerik**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.
Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik een broedvogel van de heidevelden. In de periode 1999-2003 wordt het aantal geschat op circa 53. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A276 Roodborsttapuit**
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.
Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit een broedvogel van de heidevelden. In de periode 1999-2003 werd het aantal geschat op circa 61. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidoost-Brabant ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Synopsis:

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	--	+	=	>
H2330 Zandverstuivingen	--	-	=	=
H3130 Zwakgebufferde vennen	-	+	>	>
H3160 Zure vennen	-	++	>	>
H3260_A Beken en rivieren met waterplanten (<i>waterranonkels</i>)	-	+	>	>
H4010_A Vochtige heiden (<i>hogere zandgronden</i>)	-	++	>	>
H4030 Droge heiden	--	+	>	>
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	-	=	=
H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheuvels (<i>glanshaver</i>)	-	++	>	>
H7110_B Actieve hoogvenen (<i>heideveentjes</i>)	--	-	=	=
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	=	=
H7210 Galigaanmoerassen	-	+	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	-	+	=	>
H91E0-C Vochtige alluviale bossen (<i>beekbegeleidende bossen</i>)	-	+	>	>

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1042 Gevlekte witsnuitlibel	--	-	>	>
H1096 Beekprik	--	++	=	=
H1134 Bittervoorn	-	-	=	=
H1166 Kamsalamander	-	+	=	=
H1831 Drijvende waterweegbree	-	++	>	>

<i>Broedvogelsoorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
A224 Nachtzwaluw	-	+	=	=
A246 Boomleeuwerik	+	-	=	=
A276 Roodborsttapuit	+	-	=	=

^{1a} Herstel van een technische fout in database 2004.

¹ Op basis van recente informatie blijkt het habitatype thans voor te komen binnen de (huidige) begrenzing van het Natura 2000 gebied.